

A többes ügynököt terhelő termékösszehasonlítási kötelezettség egyes biztosítási termékek értékesítése esetén

I. A jogkérdéshez kapcsolódó tényállás

A Magyar Nemzeti Bankhoz (MNB) állásfoglalás kibocsátásával kapcsolatos beadványt (Kérelem) benyújtó biztosításközvetítő (Kérelmező) a többes ügynököt terhelő, termékösszehasonlításra, illetve összehasonlításra alkalmas elemzésre vonatkozó kötelezettségnek a keresztértékesített, csomagtermék részét képező („beépített”) biztosítási termék értékesítése esetén való fennállásával kapcsolatban kérte az MNB állásfoglalását.

A Kérelmező a Kérelemben előadta, hogy egy hitelintézettel (Bank) közösen ún. beépített biztosítási termékek kialakítását tervezi, mely „beépített biztosítás” fogalom alatt egy bizonyos banki termékhez illeszkedő/kapcsolódó, azt kifejezetten kiegészítő, és kizárólag ebben a formában elérhető biztosítási terméket ért. A beépített biztosítási termék önállóan nem, csak a Bank által nyújtott adott pénzügyi szolgáltatással összekapcsolva lenne elérhető a Kérelmező értékesítési tevékenységében. Az értékesítéshez kapcsolódóan az alábbi folyamat bevezetését tervezi a Kérelmező:

- a) Az ügyfél igényének felmérését követően, a különböző, az adott igényhez illeszkedő szolgáltatások ismertetése során történik a beépített biztosítással rendelkező banki termék ajánlása. A beépített biztosítással ellátott banki termék ajánlásakor az értékesítést végző kolléga kifejezetten felhívja az ügyfél figyelmét arra, hogy az érintett banki termék elérhető beépített biztosítás nélküli formában is.
- b) Amennyiben az ügyfél a tájékoztatást követően a biztosítással összekapcsolt megoldást választja, azaz a banki termék igénybevételével együtt a beépített biztosításra is szerződést kíván kötni, az értékesítést végző kolléga az erre a célra szolgáló elektronikus ajánlatadó felületet használva köti meg a biztosítást.
- c) Az ügyfél teljes körű tájékoztatása és az ügyfél ennek figyelembevételével meghozott döntése – benne az ügyfél kifejezett nyilatkozatával – minden esetben dokumentálásra kerül.

II. A jogkérdés

II.1. A jogkérdés

A Kérelemben foglalt jogkérdés azon állítás helytállóságának kérdése, mely szerint a beépített biztosítás értékesítése esetén a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvény (Bit.) 387. §-ában előírt összehasonlítás nem értelmezhető, így a Kérelmezőt, illetve az eljáró teljesítési segédjét nem terheli ilyen összehasonlításra alkalmas elemzés elkészítésének kötelezettsége.

II.2. A Kérelmező jogkérdéssel kapcsolatos álláspontja

A Kérelmező véleménye szerint a Bit. hivatkozott szabályozása abból indul ki, hogy a többes ügynök több biztosító egymással versengő termékét értékesíti, így egy adott ügyféligenyt több biztosítási termékkel is ki tud elégíteni. Ebben a helyzetben jogos elvárás, hogy a többes ügynök ne maga válasszon az igényt kielégítő alternatív megoldások közül, hanem ezt a döntést az ügyfél hozza meg, a többes ügynök által rendelkezésére bocsátott, összehasonlításra alkalmas információk alapján.

Véleménye szerint olyan esetben viszont, amikor a többes ügynök által értékesített adott biztosítási termék csak egy adott kontextusban érhető el, tehát amikor egy biztosítási termék kizárólag a fentiek szerinti beépített biztosításként, a Bank pénzügyi szolgáltatásával összekapcsolva érhető el az ügyfél számára, akkor ez a konstrukció valójában nem összehasonlítható egy azonos termékcsoporthoz tartozó, önálló biztosítás igénybevételével. Álláspontja szerint tehát a beépített biztosítás esetére nem értelmezhető a Bit. 387. §-ában foglalt, összehasonlító elemzésre vonatkozó kötelezettség, mert egy beépített biztosítás és egy önálló (banki termékkel össze nem kapcsolt) biztosítás jellegükből adódóan nem összehasonlíthatóak.

III. Az MNB álláspontja

III.1. A releváns jogszabályi rendelkezések

Az MNB tv. 4. § (1) bekezdésében foglalt egyes definíciós rendelkezések (34. b) alpont, illetve 111. pont) értelmében, az MNB tv. alkalmazásában:

- függő biztosításközvetítő: az a biztosításközvetítő, aki biztosítóval fennálló jogviszony alapján egyidejűleg több biztosító egymással versengő biztosítási termékeit közvetíti (többes ügynök);
- versengő termékek: azok a biztosítási termékek - ide nem értve azon biztosítók termékeit, amelyeknek a tulajdonosa azonos vagy az egyik biztosító a másik biztosító tulajdonosa, vagy azonos tulajdonosi csoportba tartoznak -, amelyek a felhasználási célra, a fedezett kockázatok körére és az ehhez kapcsolódó biztosítási szolgáltatásokra tekintettel alkalmasak az ügyfél számára helyettesíteni egymást és az 1. és 2. mellékletek szerint azonos ágazatba vagy azonos ágazat azonos alágazatába tartoznak. Azonos ágazatba vagy azonos alágazatba tartozó biztosítási terméknek minősülnek:
 - a) azok a biztosítási termékek, amelyek ugyanazon biztosítási ágazatba vagy ugyanazon biztosítási ágazat azonos alágazatába tartozó kockázatokat fedeznek;
 - b) azok a biztosítási termékek, amelyek egy szerződés keretén belül több biztosítási ágazatba vagy ugyanazon biztosítási ágazat több alágazatába tartozó kockázatot is fedeznek, ha a jellemző kockázat szerinti ágazati vagy alágazati besorolásuk azonos; vagy
 - c) az ugyanazon biztosítási ágazatba vagy ugyanazon biztosítási ágazat valamely alágazatába tartozó biztosítási termék és az egy szerződés keretén belül több biztosítási ágazatba vagy ugyanazon biztosítási ágazat több alágazatába tartozó kockázatot is fedező biztosítási termék, ha ez utóbbi termék jellemző kockázat szerinti ágazati vagy alágazati besorolása megegyezik az előbbi termék ágazati vagy alágazati besorolásával;

A Bit. 158/C. § (1) bekezdése értelmében, amennyiben valamely biztosítási terméket - csomagban vagy ugyanazon megállapodás részeként - olyan kiegészítő termékkel vagy szolgáltatással együtt kínálnak, amely nem biztosítás, a biztosító tájékoztatja az ügyfelet arról, hogy van-e lehetőség a csomag vagy megállapodás különböző elemeinek külön történő megvásárlására, és amennyiben igen, megfelelő tájékoztatást ad a megállapodás vagy csomag különböző elemeiről, valamint az egyes elemek költségeiről és díjairól.

A (2) bekezdés szerint az (1) bekezdés szerinti esetben, ha a megállapodásból vagy csomagból származó kockázat vagy biztosítási fedezet eltér az egyes elemekhez külön-külön kapcsolódó kockázatoktól vagy biztosítási fedezettől, a biztosító megfelelő tájékoztatást ad arról is, hogy az egyes elemek kölcsönhatása hogyan módosítja a kockázatot, illetve a biztosítási fedezetet.

(3) Amennyiben a biztosítási termék egy csomag vagy ugyanazon megállapodás részeként olyan áru vagy szolgáltatás kiegészítője, amely nem biztosítás, a biztosító köteles tájékoztatni az ügyfelet az áru vagy szolgáltatás külön történő megvásárlásának lehetőségéről, kivéve, ha a biztosítási termék befektetési szolgáltatási tevékenységhez, lakáscélú hitel- vagy kölcsönszerződéshez vagy fizetési számlához kapcsolódó kiegészítő termék.

(4) Az (1) és (3) bekezdésben említett esetekben a biztosító meghatározza az ügyfélnek a csomag vagy a megállapodás részét képező biztosítási termékkel összefüggő igényeit és szükségleteit.

(5) Az e §-ban foglaltak nem érintik azon biztosítási termékek értékesítését, amelyek különböző típusú kockázatokra nyújtanak fedezetet.

A Bit. 387. § (3) bekezdése értelmében a többes ügynök tanácsadás nélküli értékesítés esetén - az e törvényben foglalt, tanácsadás nélküli értékesítésre vonatkozó követelményeken túlmenően és azokkal összhangban - a biztosítási szerződés megkötésének előkészítése során köteles az ügyfél igényeihez igazodó termékcsoportban összehasonlításra alkalmas elemzést végezni, amely lehetővé teszi az ügyfél számára a legmegfelelőbb termék kiválasztását.

Ugyanezen szakasz (4) bekezdése alapján a többes ügynök tanácsadással történő értékesítés esetén - az e törvényben foglalt, tanácsadással történő értékesítésre vonatkozó követelményeken túlmenően és azokkal összhangban - a biztosítási szerződés megkötésének előkészítése során köteles az ügyfél igényeihez igazodó termékcsoportban összehasonlításra alkalmas elemzést végezni, és az ügyfél tájékoztatása alapján megállapítható igényeihez és szükségleteihez igazodó elemzési szempontok alapján és azoktól függően az ügyfél részére személyre szabott - bizonyos biztosítási termék vagy termékek választására irányuló - konkrét ajánlást is adni, ismertetve, hogy az adott termék - az adott elemzési szempontot figyelembe véve - miért felel meg leginkább az ügyfél igényeinek és szükségleteinek.

Ugyanezen szakasz (5) bekezdése kimondja, a (3) és (4) bekezdés szerinti tájékoztatásban ki kell térni arra is, hogy az elemzés a többes ügynök által közvetített versengő termékek teljes körére vagy azok közül elegendő számú termékre terjed-e ki, és az elemzést igazolható módon át is kell adni az ügyfél részére.

A lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról, valamint a 2008/48/EK és a 2013/36/EU irányelv és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2014. február 4-i 2014/17/EU irányelve (2014/17/EU Irányelv) preambuluma (25) bekezdése a következőket mondja ki: „Az árukapcsolás főszabályként nem engedélyezhető, kivéve, ha a hitelmegállapodással együtt ajánlott pénzügyi szolgáltatás vagy termék külön nem kínálható, mivel a hitel szerves részét képezi, például fedezet mellett nyújtott folyószámlahitel

esetén. Más esetekben azonban indokolt lehet, hogy a hitelező fizetési számlával, betétszámlával, befektetési termékkel vagy nyugdíjtermékkel együtt, csomagban ajánljon vagy értékesítsen hitelmegállapodást, például ha a számlán lévő tőkét a hitel visszafizetésére használják fel, vagy ha az a hitelfelvételhez szükséges források elhelyezésének előfeltétele, illetve olyan esetekben, amikor a termék, például befektetési termék vagy magánnyugdíj-termék a hitel további biztosítékaként szolgál. Indokolt, hogy a hitelező megkövetelhesse, hogy a fogyasztó a hitel visszafizetésének garantálása vagy a biztosíték értékének biztosítása céljából megfelelő biztosítással rendelkezzen, ugyanakkor lehetővé kell tenni a fogyasztó számára, hogy a biztosítóját maga választhassa meg, feltéve, hogy a biztosítás a hitelező által ajánlott vagy kínált biztosítással egyenértékű fedezetet nyújt. Továbbá a tagállamok részben vagy teljesen egységesíthetik a biztosítási szerződések által nyújtandó fedezetet, megkönnyítve ezáltal a különböző ajánlatok összehasonlítását azon fogyasztók számára, akik ilyen összehasonlításokat kívánnak elvégezni.”

III.2. Az MNB jogvéleménye

A II. fejezetben kiemelt jogszabályi rendelkezések alapján a tényállásban foglalt helyzettel kapcsolatos Kérelmezői álláspontot, jogvéleményt az MNB nem tartja alaposnak, a következők szerint.

A tényállás értelmében a terjeszteni tervezett termék keresztértékesítés (amennyiben a „banki termék” hiteltermék: csomagban történő értékesítés) keretében értékesített, alappal feltehetően hitelfedezeti típusú (PPI – Payment Protection Insurance) biztosítást, mint kiegészítő terméket tartalmazó „banki”, feltehetően hiteltermék. A biztosítási kiegészítő termék pontos típusa nem ismert, azonban ez érdemben nem befolyásolja a Kérelmező azon kötelezettségét, hogy összehasonlításra alkalmas elemzést végezzen, tekintettel arra, hogy a Bit. 387. § (3) bekezdése alapján ez a többes ügnyökkel szemben alapkövetelmény. Amennyiben a kiegészítő biztosítási termék csak tanácsadással értékesíthető, akkor az eljáró biztosításértékesítőt további tájékoztatási (ajánlásnyújtási) kötelezettség is terheli, e kötelezettség fennállása azonban nem képezi a Kérelem tárgyát.

Az idézett jogszabályi rendelkezések – azok nyelvtani, logikai, illetve rendszertani értelmezése – alapján nem vonható le olyan következtetés, hogy a jogszabály a többes ügnyök Kérelmező részére bármilyen esetre felmentést adna a termékösszehasonlítás kötelezettsége alól, még arra az esetre sem, amennyiben a kiegészítő biztosítás értékesítése esetén lehetővé teszi, hogy a biztosításértékesítő eltekintsen azon áru vagy szolgáltatás külön megvásárolhatósága felajánlásától, amelynek a biztosítás kiegészítője. A jogirodalmi álláspont szerint¹ kivételes esetben, egy-egy termék esetében elképzelhető, hogy a többes ügnyök csupán egy biztosító termékeit közvetíti, azonban ilyen esetben értelemszerűen csak erről a termékről kell tájékoztatást adnia. Ha azonban ez a helyzet több termék esetén is fennáll, az megkérdőjelezi, hogy valójában többes ügnyöknek minősül-e a közvetítő. Ezt az álláspontot az MNB is osztja, a többes ügnyök előbbiekben idézett fogalmából, illetve a Bit. 387. § (3)-(5) bekezdésében foglaltakból következően szükségszerű, hogy egy-egy ritka, speciálisan egyedi kivételtől eltekintve a többes ügnyök, így a Kérelmező is, adott termékcsoportokban, ágazatokban több biztosító versengő termékeit értékesítse, ellenkező esetben kérdéses, hogy ténylegesen többes ügnyöki tevékenységet folytat-e az adott biztosításértékesítő, illetve hogy képes-e eleget tenni a vele szemben támasztott biztosításközvetítői szakmai szabályoknak.

Jelen esetben lehet, hogy a Kérelmező az adott összetett terméket unikálisan értékesíti, azonban nem ezt, mint egészet kell tudnia összehasonlítani más, hasonló összetett termékekkel, hanem a benne foglalt, kapcsolódó biztosítási terméket. Ezt képesnek kell lennie termékcsoportban, jellemző ágazatban (pl. hogy a kapcsolt termék balesetbiztosítás, lakásbiztosítás, kockázati életbiztosítás stb.) elhelyezni, az ugyanebbe a csoportba, ágazatba tartozó más – általa értékesített – termékekkel összehasonlítani. Nyilvánvalóan ennek az összehasonlításnak lehet az az eredménye, hogy a külön megvásárolható termékek nem megfelelőek az ügyfél számára, nem kínálnak valós alternatívát, azonban az ügyfél – az összehasonlításra alapuló – megalapozott döntésének lehetőségét elvonni nem lehet. Egy példával megvilágítva: még ha adott esetben – a Kérelemben előadottaktól eltérően – az összetett terméket nem is kell felkínálni a kiegészítő biztosítás nélkül, a kiegészítő biztosítással azonos kockázati csoportba tartozó versengő termékek összehasonlításra alapuló megismerését követően juthat arra a következtetésre, hogy az igényt az összetett termék megvásárlása helyett lényegesen eltérő konstrukcióval kívánja kielégíteni.

Az előzőekben megfogalmazottakkal lényegében egyező álláspontra lehet jutni a hivatkozott jogszabályi rendelkezések teleológiai (célszemponjú – jelen esetben ez nyilvánvalóan fogyasztóvédelmi cél) elemzésével. A Bit. 387.§ (3)-(5) bekezdésében foglalt, az ügyfél igényeihez igazodó termékcsoportban összehasonlításra alkalmas elemzés

¹ Kommentár a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvényhez; szerkesztette: Kovács Zsolt, Bit. 387. §-ához

kötelezettség célja, hogy az ügyfél megalapozott üzleti döntést hozhasson. E mérlegelési, döntési lehetőség biztosítása alól a hivatkozott jogszabályi rendelkezések nem adnak felmentést a többes ügynök részére abban az esetben sem, ha a biztosítás értékesítése nem önállóan, hanem kiegészítő, vagy kapcsolt szolgáltatásként történik. Az összehasonlítási kötelezettségnek való megfelelést, annak fogyasztóvédelmi célját az szolgálja, ha a kapcsoltan, illetve csomagban kínált biztosítás mellett az ügyfél igényeinek megfelelő egyéb, önállóan értékesíthető termékekről is tájékoztatást nyújt a többes ügynök oly módon, hogy az ügyfél az összehasonlítást – függetlenül annak lehetséges eredményétől – el tudja végezni. Fogyasztóvédelmi szempontból sem fogadható el olyan – a Kérelem szerint tervezett – gyakorlat, amely lényege szerint az ügyfél jogait csorbítja arra való hivatkozással, hogy a termék egyedisége miatt a piacon lévő más termékkel való összehasonlíthatóság nem biztosítható, azaz a fogyasztóvédelmi szabályozás által biztosított védelmi szinttől való visszalépés nem támogatható.

Végezetül, a 2014/17/EU Irányelv preambulájának idézett rendelkezése is alátámasztja az előbbiekben adott értelmezés alaposágát, eszerint is – a szöveg alapján jelzáloghitelhez kapcsolódó PPI termék esetén – biztosítani kell az ügyfél szabad választási lehetőségét, melynek – egyebek mellett, a Bit. szabályozása szempontjából – a termékösszehasonlítás az egyik alapvető eszköze, többes ügynök eljárása esetén.